

Modeli ekonomik I Shqipërisë

Një studim gjithëpërfshirës i themeleve ekonomike,
varësisë nga flukset e paligjshme, pasojat dhe zgjidhjet.

**Albanian
Conservative Institute**

Instituti Konservator Shqiptar
Tiranë, 2025

Përmbajtja

Përkufizimi i një narkoshteti dhe situata në Shqipëri	2
Ekonomia Shqiptare: Karakteristikat, Tiparet dhe Faktorët që e Mbajnë në Këmbë.....	11
Rekomandime.....	18
Veprime në afatshkurtër kundër karteleve dhe krimit të organizuar	18
Burime	22

Përkufizimi i një narkoshteti dhe situata në Shqipëri

Në peizazhin e ekonomive evropiane në zhvillim, Shqipëria paraqet një paradoks të qëndrueshmërisë së dukshme mes një brishtësie të thellë. Kjo analizë nxjerr në pah një ekonomi gjithnjë e më të përfshirë në rrjetin e aktiviteteve të paligjshme, veçanërisht trafikun e drogës, një model i paqëndrueshëm në afat të mesëm dhe të gjatë.

Duhet të theksojmë që në fillim se qëllimi ynë nuk është ta paraqesim vendin tonë në një dritë negative. Përkundrazi, të shtyrë nga elementë shqetësues në ekonominë shqiptare, si ekspertë synojmë të ofrojmë një panoramë të plotë të ekonomisë dhe një vizion të ri, së bashku me rekomandime konkrete politike, që do ta shpëtojnë atë dhe do ta përgatisin vendin për integrimin evropian.

Shqipëria, një vend anëtar i NATO-s, ndodhet përballë një katastrofe demografike, me rreth 1.1 milion qytetarë që kanë braktisur vendin, ligjërisht dhe në mënyrë të paligjshme drejt zonës Shengen, sipas EUROSTAT. Të dhënat demografike të OKB-së dhe institucioneve evropiane tregojnë se Shqipëria po përjeton një nga rëniet më të shpejta të lindshmërisë në botë dhe ndër më të rëndat në Evropë. Në gjysmën e parë të vitit 2025, rënia e lindjeve të reja ishte 6.5% krahasuar me të njëjtën periudhë të vitit të kaluar. Në nëntë muajt e parë të vitit 2025, lindjet ishin 4.6% më pak se në të njëjtën periudhë të një viti më parë. Viti 2024 shënoi një rënie prej 5% krahasuar me vitin 2023. Viti 2021 ishte viti i parë i regjistruar ku numri i lindjeve vjetore (27,211) ishte më i ulët se numri i vdekjeve (30,507). Edhe në gjysmën e parë të vitit 2025, shtesa natyrore ishte sërish negative. Nga një prej popullsive më të reja në Evropë, Shqipëria po shndërrohet në një komb në shuarje, gjë që na shqetëson thellësisht si studiues.

Shqipëria në vitet e fundit është etiketuar gjithnjë e më shpesh si një “narkoshtet” ose si një vend me “narkoekonomi” nga media kombëtare dhe ndërkombëtare, si dhe nga ekspertë të huaj, një term që përshkruan një shtet ku trafiku i drogës ndikon ndjeshëm në ekonomi, politikë dhe institucione.

The Independent (2019) e përshkruan Shqipërinë si “qendra e trafikut të drogës në Evropë”, duke theksuar rolin e saj në prodhimin e kanabisit dhe tranzitin e kokainës. Në mënyrë të ngjashme, Proto Thema (2019) e quan atë “narkoshteti i parë i Evropës”, duke treguar shtrirjen e krimit të organizuar. BBC (2024) e përforcon këtë perceptim duke e quajtur Shqipërinë “kryeqyteti i marijuanës në Evropë”, duke cituar dominimin e saj në furnizimin rajonal me kanabis.

Këto karakterizime burojnë nga pozicioni strategjik i Shqipërisë në Adriatik, institucionet e dobëta pas komunizmit dhe korrupsioni i përhapur, siç theksohet edhe nga The Guardian (2019), i cili detajoi rrjetet globale të kokainës të mafies shqiptare. Arrestimet, si dhe raportimet nga media si Telegraph, tregojnë sasi të konsiderueshme kokaine që transportohen përmes portit kryesor të Shqipërisë dhe shuma marramendëse parash të përfshira, duke vërtetuar raportimet e mëparshme mediatike dhe institucionale.

Nëse nuk specifikohet ndryshe, ky studim përdor PBB-në nominale të Shqipërisë sipas INSTAT dhe Bankës Botërore, të konvertuar në euro sipas kursit mesatar vjetor të këmbimit për vitin përkatës. PBB-ja nominale vlerësohet rreth 27 miliardë euro në vitin 2024 dhe projektohet në rreth 29.9 miliardë euro për vitin 2025.

Ky etiketim pasqyron një realitet të dyfishtë: një ekonomi formale me një PBB prej 27 miliardë eurosh në vitin 2024 dhe të projektuar rreth 29.9 miliardë euro në vitin 2025, si dhe një ekonomi informale që vlerësohet në 30–35% të PBB-së (rreth 8–9.5 miliardë euro). Kjo bie në kontrast të fortë me mesataren e BE-së për ekonominë informale, e cila është rreth 10%, duke nënvizuar statusin e jashtëzakonshëm të

Shqipërisë në Evropë. Si ekspertë të politikave publike, ne synojmë të studiojmë se çfarë pjese e kësaj ekonomie informale buron nga aktiviteti i paligjshëm dhe cilat janë pasojat..

Ndikimi ekonomik i tregtisë së drogës

Shkalla e tregtisë së drogës është e konsiderueshme, duke formuar një rrymë të errët që mban gjallë ekonominë e dukshme ndërsa gërryen themelet e saj. Media dhe raportimet investigative kanë cituar shifra të xhiros bruto për trafikun e kanabisit dhe kokainës, të lidhura me rrjete kriminale shqiptare, që arrijnë disa miliardë euro në vit. Këto shifra përfaqësojnë vlerësime maksimale të vlerës totale të tregut dhe jo pjesën që përthithet apo qarkullon brenda ekonomisë shqiptare. Për këtë arsye, ky studim nuk fokusohet në xhiron bruto kriminale, por në kanalet e vëzhgueshme makroekonomike të transmetimit: presionet mbi kursin e këmbimit, boshllëqet në financimin e ndërtimit, çekuilibrat tregtarë dhe deformimet sektoriale, të cilat tregojnë një përthithje të konsiderueshme, por të pa llogaritshme saktësisht, të të ardhurave të paligjshme.

Sipas UNODC, Shqipëria është shndërruar vitet e fundit në një nga vendet kryesore tranzit për trafikun e heroinës dhe kokainës, me lidhje me vendet e Amerikës Latine, prej nga droga shkon drejt vendeve të Bashkimit Evropian, Amerikës Latine ose SHBA-së.

Në vitin 2022, i njëjti raport përmendi Shqipërinë si një nga vendet kryesore për kultivimin e kanabisit, e shtata në botë dhe e para në rajonin e Evropës Juglindore. Raporti e përshkruan Shqipërinë edhe si pikë tranziti për heroinën që nis nga Pakistani, kalon nëpër Siri, Turqi, Greqi, Shqipëri dhe më pas drejt vendeve të Evropës Perëndimore.

Këto flukse e deformojnë ekonominë dhe sjellin pasoja jashtëzakonisht serioze për mirëqenien e çdo qytetari, jo vetëm për shkak të deformimit aktual të ekonomisë, por edhe për atë që do të ndodhë më pas, në momentin kur rubineti i parave të pista të mbyllet. The Guardian (2019) dhe Insider (2023) raportojnë se fitimet nga droga pastrohen përmes sektorit të ndërtimit, duke nxitur një rritje prej 6.8% në këtë sektor.

CityAM (2023) vëren se “kullat që shkëlqejnë” në Tiranë pasqyrojnë këtë kapital të paligjshëm, me rreth 20% të fondeve të ndërtimit (rreth 0.36 miliardë dollarë) që janë informale. Turizmi gjithashtu përfiton në mënyrë indirekte, por industria përpunuese, ndoshta sektori më i rëndësishëm, e cila ka rënë nga 11% e PBB-së në vitin 2015 në 9% në vitin 2023, vuan nga neglizhenca.

Raportimi i CityAM thekson se: “edhe pse standardet e jetesës janë përmirësuar ndjeshëm që prej asaj kohe, dështimi për t’u shndërruar në një ekonomi të vërtetë tregu i ka dhënë pushtet bosëve të drogës dhe ka detyruar më të mirët dhe më të aftët të emigrojnë. Sigurisht, nuk ka shifra zyrtare, por vendi tashmë përmendet si ‘Kolumbia e Evropës’. Vlerësimet sugjerojnë se nga një e treta deri në gjysmën e produktit kombëtar bruto të Shqipërisë vjen nga trafiku i drogës. Në çdo rast, disa miliardë euro gjenerohen çdo vit nga trafiku i drogës.”¹

Përkufizimi i një narkoshteti

Sipas fjalorit Collins, një narkoshtet është një vend në të cilin tregtia e paligjshme e narkotikëve përbën një pjesë të konsiderueshme të ekonomisë.

¹ <https://www.cityam.com/how-albania-went-from-europes-socialist-poorhouse-to-a-narco-state/>

Studiuesit vërejnë se ekzistojnë dallime midis llojeve të ndryshme të narkoshteteve. Megjithatë, të gjitha kanë të përbashkëta, në një masë të caktuar, elementet e mëposhtme:

- Dominimi i drogës në sektorë kyç.
- Kapja institucionale (gjyqtarë, deputetë, zyrtarë të lartë, anëtarë të kabinetit qeveritar).
- Varësia nga ndërhyrjet ndërkombëtare kundër drogës.

Këto kritere janë në përputhje me ato të përdorura në literaturën akademike dhe të politikave publike mbi narkoshtetet dhe shtetet e kriminalizuara (p.sh. Shelley, UNODC, GI-TOC). Shqipëria shfaq disa tregues që përputhen me një narkoekonomi, megjithëse matja e saktë mbetet e vështirë.

Nga burime të shumta, vlerësimet e besueshme për të ardhurat e paligjshme të përthithura brenda vendit **variojnë nga 15% deri në 20% të PBB-së, me shifrën prej rreth 4 miliardë eurosh që përsëritet më shpesh²**, ndërkohë që sektorët thelbësorë prodhues si industria dhe bujqësia tkurren për shkak të neglizhencës. Ky është vlerësimi më i ulët që kemi gjetur, ndërsa më i larti është ai i CityAM, i cili shkon deri në gjysmën e PBB-së.

Një reportazh i Sunday Times³ në fillim të vitit 2024 mbi Shqipërinë përmendi se në vitin 2023, 2.85 miliardë euro të investuara në ndërtim nuk kaluan përmes bankave. Edhe nëse do të zbrisnim remitancat, shuma që vjen nga paratë e drogës mbetet e konsiderueshme. Sekuestrimet e mëdha në portet evropiane nënvizojnë shkallën e këtyre rrjeteve, duke përforcuar rrezikun që të ardhurat e paligjshme të deformojnë ndjeshëm ekonominë e brendshme shqiptare.

Nëntë vite më parë, kur problemi kryesor ishte kryesisht kultivimi i kanabisit dhe Shqipëria nuk ishte ende një nyje e madhe për kokainën dhe heroinën, Bashkimi Evropian⁴ vlerësonte se industria e drogës në Shqipëri përbënte 2.6% të PBB-së së vendit. Sipas raportit të progresit të BE-së, të ardhurat e gjeneruara nga tregtia e narkotikëve përbënin një pjesë domethënëse të ekonomisë shqiptare dhe, kur krahasoheshin me vendet e zhvilluara, ishin deri në 300 herë më të larta; në ekonominë perëndimore si Franca, Italia, Gjermania apo Mbretëria e Bashkuar, pesha e industrisë së drogës në prodhimin kombëtar varionte vetëm nga 0.07% deri në 0.19%.

Me një vlerësim prej 2.6% të PBB-së në vitet 2016–2017, ekonomia e drogës në Shqipëri gjeneronte një xhiro të barabartë me të gjithë sektorin e arsimit publik dhe privat ose me të gjithë sektorin e hotelarisë dhe restoranteve të marrë së bashku.

Sipas një raporti të vitit 2025 të Global Initiative against Transnational Organized Crime, vetëm në një ngarkesë të sekuestruar të dërguar drejt Hamburgut nga një bandë shqiptare, kishte kokainë me vlerë midis 1.5 dhe 3.5 miliardë euro, sekuestrimi më i madh i kokainës. Ka edhe grupe të tjera kriminale që veprojnë në Shqipëri dhe dërgojnë kokainë dhe heroinë drejt Evropës me vlerë miliarda euro.⁵

² <https://kohajone.com/kryesore/ndertimi-eshte-sektori-me-i-madh-qe-lan-90-te-parave-e-pista-te-droges/>

³ <https://www.thetimes.com/world/article/how-british-cocaine-users-are-funding-albanias-mini-dubai-9sqknlcks>

⁴ <https://insajderi.com/industria-e-droges-peshe-domethenese-ne-ekonomine-e-shqiperise/>

⁵ <https://globalinitiative.net/analysis/how-have-albanian-networks-come-to-dominate-cocaine-trafficking-to-europe/>

Siç tregoi një studim i fundit i Altax, duke u bazuar në të dhëna kombëtare dhe ndërkombëtare, si raportet e Bankës Botërore, vlerësimet e Global Financial Integrity dhe shifrat e PBB-së vendase, vetëm në Shqipëri, flukset financiare informale dhe të paligjshme së bashku mund të arrijnë deri në 4–5 miliardë dollarë amerikanë, ose gati 20–25% të PBB-së, në varësi të vitit dhe metodologjisë.⁶ dhe nëse supozojmë se 1 miliard euro nga këto flukse informale janë jo-kriminale, remitanca familjare, evazion fiskal, para të vjetra në qarkullim, 4 miliardë eurot e mbetura përfaqësojnë ende një varësi kriminale të jashtëzakonshme.

Altax vlerëson 20–25% të PBB-së në disa vite; sinteza jonë konservative përdor një kufi më të ulët prej rreth 15%, që gjithsesi mbetet i konsiderueshëm dhe i krahasueshëm me narkoshtetet më të konsoliduara në Amerikën Latine.

Megjithëse remitancat arrijnë rreth 1.4 miliardë euro në vit, shumica e tyre hyjnë në Shqipëri përmes kanaleve formale; në maksimum 400–600 milionë euro mund të konsiderohen informale, duke lënë pjesën më të madhe të flukseve informale të shpjegohen nga burime të tjera, shpesh kriminale.

Këto para ndikojnë dhe deformojnë thellësisht ekonominë dhe zgjedhjet në Shqipëri, siç tregoi edhe raporti i OSBE-së.⁷ **Kartelet shqiptarë janë shndërruar në aktorë madhorë në tregtinë botërore të kokainës, ndërsa Shqipëria është bërë një rrugë e re tranziti në Ballkan.**⁸⁹¹⁰

⁶ <https://altax.al/en/product/money-laundering-in-albanian-economy-and-the-region-2025/#:~:text=This%20paper%20is%20conceived%20as,%2C%20governance%2C%20and%20public%20trust.>

⁷ <https://odhr.osce.org/sites/default/files/f/documents/0/c/600028.pdf>

⁸ <https://www.bbc.com/news/articles/cn0w4e4e00jo>

⁹ <https://www.ftm.eu/articles/albanian-mafia-threatens-europe>

¹⁰ <https://www.ispionline.it/en/publication/albanias-key-position-global-drug-trafficking-31834>

KEY TREND 5: Alternative trafficking methods and routes may explain the stable supply of cocaine in Europe.

Traffickers are increasingly shipping liquefied cocaine that is returned to its solid form in clandestine labs across Europe. They are also responding to enhanced security by switching to smaller ports.

Alternative concealment and trafficking methods may partly explain why cocaine availability and prices have remained stable

in European cities. A technique used by traffickers is the use of liquefied cocaine to circumvent traditional detection methods and optimize transport across borders. Although probably still less common than traditional trafficking methods such as 'hide-and-seek' and 'rip on/rip off',²⁶ liquid cocaine is increasingly infiltrating supply chains by enabling seamless concealment.

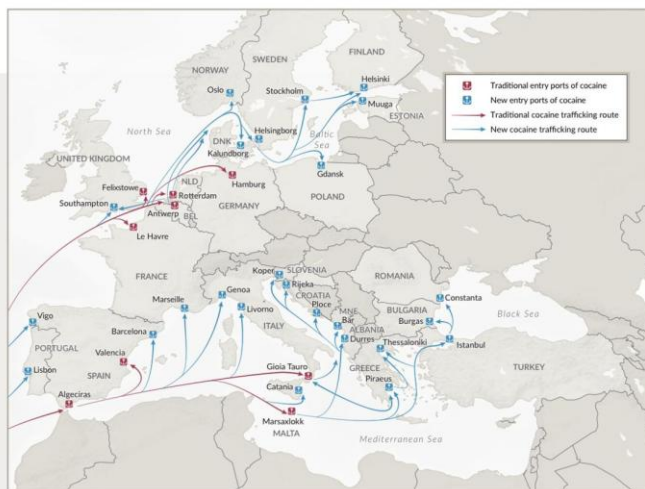

FIGURE 5 European ports of entry for cocaine.

While usage rates and patterns differ significantly across European nations, cocaine availability has been stable, if not on the rise. For several years it has been the most commonly used illegal drug in Europe after cannabis.¹⁹ Among the 13 countries that have conducted prevalence surveys on consumption habits since 2021, five reported an increase in estimates of cocaine

Research for this report suggests that low retail prices generally correspond to low wholesale prices, particularly in port cities. As illustrated in Figure 4, wholesale and retail prices in Antwerp, Barcelona and Hamburg are lower than those in landlocked cities (Bucharest, Milan). The supply in non-port cities generally

results in a mark-up derived from additional logistical costs and the associated risks of land transportation. In Milan, where most wholesale cocaine is typically supplied by 'Ndrangheta clans in partnership with Albanians, the price of 1kg of cocaine ranges between €33 000 and €40 000. It is sold for €80–€90 a gram, mainly by street dealers of Nigerian and Moroccan origin.

However, additional factors may contribute to the price differences between cities. In the absence of much information on

purity levels and perceived quality, Barcelona's lower price point could be partly attributed to fewer competing traffickers each with their own portion of the market, potentially leading to stable supply channels that allow for more consistent pricing at the wholesale level. Fieldwork in the Spanish city shows that unlike other key entry ports such as Algeciras and Valencia, wholesaling is handled almost entirely by Spanish-speaking transnational groups with links to the Caribbean (Costa Rica and Dominican Republic)²⁴ and South America (Paraguay).²⁷

Raporti i Departamentit Amerikan të Shtetit për Narkotikët thekson se:

“Grupet kriminale të drejtuara nga shqiptarë, në veçanti, kanë luajtur një rol të rëndësishëm dhe gjithnjë e më të sofistikuar në furnizimin e tregjeve ndërkombëtare me droga të paligjshme, duke zgjeruar rrugët e trafikut nga Amerika Latine drejt vendeve të Bashkimit Evropian, Mbretërisë së Bashkuar dhe Shteteve

¹¹ <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2024/12/Observatory-of-Organized-Crime-in-Europe-European-Drug-Trends-Monitor-Issue-1-GI-TOC-December-2024.v4.pdf>

të Bashkuara, si dhe duke shfrytëzuar aspekte të ekonomisë shqiptare për të ushqyer korrupsionin dhe krimin financiar.”¹²

“Grupet e krimit të organizuar të drejtuara nga shqiptarë luajnë një rol të rëndësishëm në furnizimin e tregjeve ndërkombëtare me kanabis, kokainë dhe heroinë, sipas autoriteteve shqiptare të zbatimit të ligjit. Këto grupe të krimit të organizuar shfaqin nivele gjithnjë e më të larta sofistikimi në krime, komunikime dhe teknika të pastrimit të parave. Ato operojnë në të gjithë Ballkanin, si dhe në Bashkimin Evropian (BE), Shtetet e Bashkuara, Kanada, Amerikën e Jugut, Mbretërinë e Bashkuar, Emiratet e Bashkuara Arabe dhe Turqi. Rrjetet kriminale shqiptare kanë akses të drejtpërdrejtë në prodhimin e kokainës në Amerikën e Jugut dhe në rrjetet e trafikut që sjellin kokainë në Evropë dhe në Mbretërinë e Bashkuar. Ato përdorin ekonominë shqiptare, veçanërisht sektorin e ndërtimit, për të pastruar të ardhurat dhe për të kontribuar në korrupsion. Krimi i dhunshëm në Shqipëri, përfshirë vrasjet me atentat, shpesh lidhet me krimin e organizuar, dhe gjyqtarë, prokurorë, policë, politikanë, gazetarë dhe aktivistë kanë qenë objekt intimidimi. Shqipëria merr pjesë në Koalicionin Global për Adresimin e Kërcënimeve nga Drogat Sintetike, por gjatë kësaj periudhe raportimi autoritetet nuk raportuan sekuestre të fentanilit apo drogave të tjera sintetike në sasi domethënëse. Korrupsioni, sundimi i dobët i ligjit dhe papunësia ushqejnë problemin e trafikut të drogës në Shqipëri.”¹³

ARTE Europe Weekly

Reportazhi i ARTE Europe Weekly ndërtohet rreth një pyetjeje qendrore provokuese:

A po “flirton” Bashkimi Evropian me një narkoshtet duke avancuar procesin e anëtarësimit të Shqipërisë?

Për t’iu përgjigjur kësaj pyetjeje, reportazhi ndërthur tre linja paralele rrëfimi:

- Rritjen e krimit të organizuar shqiptar në Evropë, veçanërisht në trafikun e kokainës
- Lidhjet e pretenduara midis rrjeteve kriminale dhe pushtetit politik në Shqipëri
- Pse BE-ja vazhdon ta përshpejtojë procesin e Shqipërisë, pavarësisht treguesve të korrupsionit

A. Krimi i organizuar shqiptar si kërcënim evropian

Reportazhi pohon se:

- Grupet kriminale shqiptare janë tashmë ndër pesë rrjetet më të rrezikshme në Evropë, duke cituar Europol-in.
- Sekuestrimet e kokainës në BE janë rritur pesëfish brenda një dekade, duke arritur në 419 tonë në vitin 2023.
- Rrjetet shqiptare dominojnë në Belgjikë dhe Holandë (veçanërisht në Portin e Antverpenit), Itali, Spanjë, Gjermani, Francë dhe në Mbretërinë e Bashkuar (e përshkruar si tregu më i madh i kokainës në Evropë).

¹² <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/03/2025-International-Narcotics-Control-Strategy-Volume-1-Accessible.pdf>

¹³ <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/03/2025-International-Narcotics-Control-Strategy-Volume-1-Accessible.pdf>

Grupet shqiptare paraqiten si jashtëzakonisht profesionale, transnacionale, që operojnë drejtpërdrejt nga vendet e prodhimit në Amerikën Latine. Kjo pjesë e reportazhit është e pasur me fakte dhe mbështetet kryesisht në të dhëna të organeve të zbatimit të ligjit.

B. Nga krimi te politika: kapja e pretenduar e shtetit

Sipas ARTE, paratë kriminale kanë depërtuar në sistemin gjyqësor dhe në qeveri. Zgjedhjet nën kryeministrin Edi Rama paraqiten si të diskutueshme. Autoritetet akuzohen se ose mbyllin sytë, ose mbrojnë aktivisht “ekonominë hije”.

Rastet e përmendura përfshijnë:

- Një takim midis Ramës dhe një përfaqësuesi të kartelit Sinaloa, i akuzuar për pastrim parash përmes një kazinoje, licenca e së cilës u dha nga qeveria shqiptare pas takimit me kryeministrin.
- Rasti i ish-ministrit të Brendshëm (Tahiri).

Mesazhi kryesor këtu është ai i drejtësisë selektive: sinjalizuesit (whistleblowers) dhe oficerët e zbatimit të ligjit ndëshkohen, ndërsa zyrtarët qeveritarë i shpëtojnë përgjegjësisë.

C. Varfëria si faktor strukturor lehtësues

Reportazhi thekson:

- Shqipërinë si një nga vendet më të varfra të Evropës
- 1 në 5 persona nën kufirin e varfërisë
- Papunësi të lartë të rinjtë
- Familje të tëra që bëhen ekonomikisht të varura nga rrjetet kriminale
- Ekonomia e drogës nuk paraqitet si marginale, por si sistematike¹⁴

D. Reforma në drejtësi dhe procesi i vetingut

Edhe pse BE-ja thekson:

- Vetingun e gjyqtarëve
- Agjencitë antikorruption
- Prokuroritë speciale

Reportazhi pretendon se:

- Vetingu mund të jetë politizuar
- Organet e vetingut janë përdorur për të eliminuar:
 - Gjyqtarë jo-miqësorë
 - Rivalë të brendshëm

Sipas këtij këndvështrimi, reforma është shndërruar në një mjet për konsolidimin e pushtetit, dhe jo për forcimin e sundimit të ligjit.

Raporti i Global Organized Crime Index 2025 për Shqipërinë thekson se: “Tregtia e heroinës në Shqipëri është shumë e organizuar, ku vendi shërben si njëkohësisht si nyje tranziti ashtu edhe shpërndarjeje. Grupet kriminale shqiptare luajnë një rol kyç në kontrabandimin e heroinës afgane drejt Evropës përmes rrugës ballkanike. Shqipëria funksionon kryesisht si vend tranzit për heroinën që trafikohet nga Turqia, Irani, Afganistani dhe Pakistani përgjatë rrugës ballkanike drejt Evropës. Pjesa më e madhe e heroinës hyn në Shqipëri në rrugë tokësore përmes Maqedonisë së Veriut dhe Kosovës, ndërsa në të

¹⁴ <https://www.arte.tv/en/videos/112907-145-A/arte-europe-weekly/>

kaluarën policia shqiptare ka zbuluar edhe disa laboratorë të brendshëm për përpunimin e heroinës. Edhe pse konsumi vendas mbetet i kufizuar, trafiku i heroinës gjeneron fitime të konsiderueshme për krimin e organizuar. Përpjekjet e organeve të zbatimit të ligjit kanë sjellë sekuestre periodike; megjithatë, tregu mbetet i qëndrueshëm për shkak të rrjeteve transnacionale të trafikut dhe korrupsionit në radhët e personelit të kontrollit kufitar.

Shqipëria është shfaqur si një aktor kyç në tregtinë evropiane të kokainës, me grupe të krimit të organizuar që lehtësojnë lëvizjen e sasive të mëdha nga Amerika Latine. Porti i Durrësit shërben si një pikë kryesore hyrjeje për këto ngarkesa, të cilat shpesh fshihen brenda konteinerëve të mallrave. Trafikantët shqiptarë mbajnë lidhje të forta me furnitorë në Kolumbi dhe Ekuador, duke u mundësuar atyre të zgjerojnë ndikimin në tregjet evropiane të kokainës. Përveç dërgesave detare, grupet e krimit të organizuar po përdorin gjithnjë e më shumë rrugë tokësore përmes Spanjës dhe Holandës për të shpërndarë kokainë në të gjithë kontinentin. Pavarësisht arrestimeve të rëndësishme dhe sekuestre të drogës, trafiku i kokainës mbetet një aktivitet kriminal i përhapur.

Kanabisi mbetet droga e paligjshme më e përhapur që tregtohet në Shqipëri, me kultivimin vendas që vazhdon pavarësisht goditjeve nga organet e rendit. Kalimi nga kultivimi në ambiente të hapura në kultivim të mbyllur e ka bërë zbulimin më të vështirë, pasi përdoren sera dhe sisteme hidroponike për të mbështetur prodhimin gjatë gjithë vitit. Grupet kriminale shqiptare dominojnë zinxhirët e furnizimit me kanabis në Evropën Perëndimore, veçanërisht në Mbretërinë e Bashkuar dhe Spanjë. Edhe pse Shqipëria legalizoi kanabisin mjekësor në vitin 2023, tregu i paligjshëm vazhdon të ekzistojë, i nxitur nga kërkesa e lartë dhe rrjetet e konsoliduara të trafikut që përdorin platforma komunikimi të enkriptuara për të koordinuar dërgesat.

Tregtia e drogave sintetike, megjithëse më e vogël se tregjet e tjera të drogës, ka shënuar rritje vitet e fundit. Substanca si MDMA, amfetaminat dhe metamfetamina po bëhen gjithnjë e më të përhapura, veçanërisht në jetën e natës urbane dhe zonat turistike. Këto droga sintetike shpesh kontrabandohen nga vendet fqinje, me Shqipërinë që shërben kryesisht si vend destinacioni. Grupet kriminale shqiptare kanë krijuar partneritete me prodhues të bazuar në Holandë dhe në Ballkan për të furnizuar tregjet lokale dhe ndërkombëtare me droga sintetike. Përpjekjet e zbatimit të ligjit janë përqendruar në çmontimin e rrjeteve të shpërndarjes; megjithatë, evoluimi i shpejtë i tregjeve të drogave sintetike vazhdon të rrisë disponueshmërinë dhe paraqet sfida të vazhdueshme për zbulimin.

Rrjetet kriminale shqiptare janë ndër më me ndikim në rajon, duke operuar si brenda vendit ashtu edhe ndërkombëtarisht. Ato përfshihen në një gamë të gjerë aktivitetesh të paligjshme, përfshirë trafikun e drogës, kontrabandën e armëve, vrasjet me pagesë dhe trafikun e qenieve njerëzore. Gjetjet e fundit tregojnë se rrjetet kriminale shqiptare dominojnë tregtinë e kokainës në Evropë, duke ruajtur lidhje të forta me furnitorë në Amerikën Latine. Për më tepër, këto grupe kanë ndërtuar lidhje të thella me organizata kriminale turke dhe kosovare, duke forcuar më tej ndikimin e tyre në tregjet rajonale dhe transnacionale. Dhuna mbetet një tipar i theksuar i rrjeteve kriminale shqiptare, me disa raste vrasjesh me pagesë dhe atentatesh të targetuara të raportuara, veçanërisht në zonat urbane.

Korrupsioni brenda institucioneve politike dhe atyre të zbatimit të ligjit në Shqipëri vazhdon të lehtësojë veprimtarinë e krimit të organizuar. Hetimet që kanë përdorur platforma komunikimi të enkriptuara kanë zbuluar lidhje të thella midis zyrtarëve të lartë dhe aktorëve kriminalë. Disa oficerë policie dhe zyrtarë të sistemit të drejtësisë janë implikuar në ndihmën ndaj rrjeteve kriminale, me disa prej tyre që janë përfshirë

drejtpërdrejt në aktivitete të paligjshme. Përfshirja e aktorëve të integruar në shtet shtrihet edhe në tenderë publikë dhe kontrata qeveritare, ku grupet kriminale përdorin ryshfet dhe shantazh për të siguruar marrëveshje fitimprurëse.

Ndërsa grupet kriminale shqiptare dominojnë peizazhin e krimit të organizuar në vend, aktorë të huaj ruajnë një prani të dukshme, veçanërisht në kontrabandën e qenieve njerëzore dhe trafikun e drogës. Raportet tregojnë se grupe kriminale palestineze, irakiane, iraniane dhe marokene janë aktive në operacionet e kontrabandës së migrantëve. Organizatat kriminale turke kontrollojnë rrugët e trafikut të heroinës drejt Shqipërisë, ndërsa grupet mafioze italiane ruajnë ndikim në jug të Shqipërisë dhe në Tiranë. Për më tepër, bota kriminale ruse është lidhur me organizata kriminale shqiptare, megjithëse bashkëpunimi i tyre duket më i kufizuar krahasuar me rrjetet e tjera të huaja.

Sektori privat në Shqipëri, veçanërisht ndërtimi, pasuritë e paluajtshme dhe industria e lojërave të fatit, luan një rol të rëndësishëm në pastrimin e parave dhe flukset financiare të paligjshme. Organizatat kriminale i shfrytëzojnë këta sektorë për të pastruar të ardhurat nga trafiku i drogës dhe aktivitete të tjera kriminale. Edhe pse qeveria ka vendosur ndalime të pjesshme mbi lojërat e fatit, infiltrimi kriminal mbetet i përhapur, veçanërisht në zonat urbane dhe turistike. Raportet tregojnë se disa biznese në këto zona kanë lidhje të drejtpërdrejta me grupet kriminale, ku hotelet dhe resortet shpesh shërbejnë si fasada për operacione të pastrimit të parave.”¹⁵

Ndërtimi është një sektor me kthim të lartë investimi (15%–25% ROI), prandaj edhe paratë e paligjshme kanalizohen drejt tij, në krahasim me bujqësinë apo industrinë, edhe pse bujqësia është një sektor me vlerë të ulët të shtuar, ndryshe nga sektorët me vlerë të lartë të shtuar si prodhimi. Në vitin 2024, një fakt domethënës është se kredia bankare për ndërtimin përbënte vetëm 22%, duke ngritur pyetjen se si u financua pjesa dërrmuese e ndërtimeve. Sipas të dhënave të bankës qendrore, kreditë e reja për ndërtim arritën në 380 milionë euro dhe kreditë e reja për banesa në 467 milionë euro. Sipas të dhënave të Bankës së Shqipërisë, kreditë e reja për ndërtim dhe banesa arritën gjithsej rreth 847 milionë euro në vitin 2024. **Kur kjo shifër krahasohet me investimin total të vlerësuar në ndërtim, bazuar në lejet e ndërtimit, prodhimin sektorial dhe vlerësimet e tregut, financimi bankar përbën afërsisht vetëm 22% të aktivitetit.**

Ky model është thelbësisht i paqëndrueshëm. Në një skenar ku flukset e paligjshme do të kufizoheshin ndjeshëm, Shqipëria me shumë gjasa do të përballej me një tkurrje të fortë afatshkurtër. Vitet e fundit, administratat amerikane kanë intensifikuar përpjekjet kundër karteleve transnacionale të drogës dhe qeverive që i mundësojnë ato. Po ashtu, Bashkimi Evropian u ka bërë shpesh thirrje të forta qeverive, brenda dhe jashtë BE-së, që të luftojnë aktivitetet kriminale dhe ndikimin e tyre në ekonomi. Nëse ekonomia shqiptare mbahet në këmbë në mënyrë masive nga këto flukse informale apo të paligjshme dhe nga asgjë tjetër, atëherë përballemi me një rrezik të jashtëzakonshëm për ekonominë tonë. Duke marrë parasysh edhe skandalet e tjera të korrupsionit që përfshijnë Zëvendëskryeministren dhe Ministren e Energjisë dhe

¹⁵ https://ocindex.net/assets/downloads/2025/english/ocindex_profile_albania_2025.pdf

Infrastrukturës¹⁶ ¹⁷¹⁸, **skandalin e AKSHI-t**¹⁹²⁰²¹²²²³ dhe **afëra të tjera korrupsioni**²⁴ të zbuluara vitet e fundit, kolapsin e sigurisë kibernetike dhe infiltrimin e kompanive dhe ndikimeve ruse dhe të tjera armiqësore — përfshirë subjekte nën hetim nga NATO — si dhe ndikimin masiv të parave të drogës, problemi nuk është vetëm shqiptar, por edhe i NATO-s dhe i Bashkimit Evropian.

Kjo varësi jo vetëm që minon parimet e lirisë ekonomike dhe sovranitetit kombëtar, por gërryen edhe vetë strukturën e një sistemi tregu të lirë. Rruga e Shqipërisë përpara kërkon reforma vendimtare: ulje të ndjeshme të taksave për të çliruar forcat prodhuese, çmontim të kontrollit të centralizuar shtetëror që mbyt konkurrencën, dhe shpëputje të plotë nga rrjetet kriminale përmes zbatimit rigoroz të ligjit. Pa masa të tilla, iluzioni i progresit do të shembet, duke lënë një vend të ekspozuar ndaj kolapsit.

Raporte të besueshme tregojnë gjithashtu ndikimin e këtij modeli ekonomik mbi demokracinë shqiptare: erozionin e standardeve, mungesën e zgjedhjeve të lira dhe të ndershme, si dhe grumbullimin e pushtetit. Parlamenti Evropian duhet ta kushtëzojë më tej integrimin me këto imperativa, në mënyrë që të nxitet një zhvillim i vërtetë dhe gjithëpërfshirës.

Ekonomia Shqiptare: Karakteristikat, Tiparet dhe Faktorët që e Mbajnë në Këmbë

Peizazhi ekonomik i Shqipërisë, i formësuar nga trashëgimia e saj post-komuniste, nxjerr në pah një vend në udhëkryq: i pozicionuar për integrim në familjen evropiane, por i penguar nga shtrembërime të thella strukturore që favorizojnë përfitime afatshkurtra për pakicën, në dëm të mirëqenies së qëndrueshme për shumicën. Me një Prodhim të Brendshëm Bruto prej 27 miliardë eurosh në vitin 2024, Shqipëria funksionon si një ekonomi e vogël dhe e hapur, fort e varur nga remitancat, ndërtimi dhe shërbimet. Vetëm remitancat kontribuojnë rreth 1.4 miliardë euro në vit, ose rreth 8% të PBB-së (Bilanci i Pagesave, Banka e Shqipërisë, 2024), ndërsa turizmi dhe shërbimet e lidhura me të janë rritur duke përfaqësuar rreth 25% të prodhimit ekonomik (Statistikat e Turizmit, INSTAT, 2024). Megjithatë, INSTAT raporton se edhe ky sektor, i cili ka mbajtur ekonominë vitet e fundit, ka shfaqur një ngadalësim në vitin 2025.

¹⁶ <https://albaniavisit.com/tourism-politics/balluku-corruption-albania-deputy-pm/>

¹⁷ <https://www.balkanweb.com/en/Balluk%27s-immunity-Lubonja%27s-corruption-of-the-deputy-prime-minister-an-unprecedented-crime-is-being-covered-up-by-Rama-the-protests-should-have-been-from-the-people-after-serious-scandals/#gsc.tab=0>

¹⁸ <https://www.voxnews.al/english/politike/nen-hetim-per-11-tendera-me-vlere-11-miliard-euro-bardhi-balluku-po-ble-i109263>

¹⁹ <https://www.hashtag.al/en/index.php/2026/01/19/dosja-akshi-kercenon-jo-vetem-shqiperine-po-shba-ne-e-nato-n-berisha/>

²⁰ <https://www.balkanweb.com/en/Akshi-Tabaku-scandal%3A-half-a-billion-euros-went-to-a-criminal-scheme--not-to-engineers/#gsc.tab=0>

²¹ <https://balkaninsight.com/2025/12/16/eight-accused-in-albania-of-rigging-information-agency-tenders/>

²² <https://www.alfapress.al/english/politike/kikia-afëra-e-akshi-t-skandali-me-i-madh-ne-35-vjet-qe-konfirmoi-lidhje-i184309>

²³ <https://www.kapitali.al/english/lajme-nga-vendi/thellohet-skandali-vellai-gezim-hoxha-i-ambasadorit-shqiptar-ne-i36139>

²⁴ <https://www.voxnews.al/english/fokus/skema-e-skandalit-te-durana-tech-park-si-ishin-pergatitur-biznesment-e-dos-i108064>

Në thelb, ekonomia shqiptare shfaq tipare të qarta brishtësie: nivele të larta emigracioni që rrjedhin kapitalin njerëzor, me gjithsej rreth 1.1 milion persona (afërsisht 40% e popullsisë), sipas EUROSTAT dhe burimeve të tjera, që kanë emigruar që prej vitit 2014 vetëm drejt zonës Shengen, pa llogaritur emigrimin drejt SHBA-së dhe Mbretërisë së Bashkuar. Ndërkohë, produktiviteti ka rënë, me një mesatare prej -1.2% në vit gjatë periudhës 2023–2025 (Llogaritë Kombëtare, INSTAT 2025). Në tremujorin e parë të vitit 2025, nga 362 milionë euro investime të huaja direkte (IHD), 110 milionë euro u përqendruan në sektorin e pasurive të paluajtshme dhe 71 milionë euro në aktivitetin financiar, ndërsa industria dhe energjia shënuan rënie. Pesha e investimeve në pasuri të paluajtshme në totalin e IHD-ve është rritur nga 5.7% në vitin 2014 në 29% në tremujorin e parë të këtij viti, duke treguar se edhe rritja vjetore e investimeve të huaja nuk vjen nga investitorë të mëdhenj në industri konkurruese apo prodhuese.

Në të vërtetë, për të kompensuar shpopullimin e konsiderueshëm dhe mungesën e fuqisë punëtore, politika zyrtare e qeverisë, siç është deklaruar nga vetë Kryeministri në vitin 2021, është sjellja e personave nga Azia dhe Afrika, të cilët në shumicën e rasteve përpiqen të hyjnë ilegalisht në BE, duke krijuar një rrugë të re migratore. Shqiptarët largohen për shkak të kostos së lartë të jetesës, mungesës së mundësive në treg, arsimit dhe shëndetësisë jo cilësore, si dhe problemeve me sundimin e ligjit dhe sigurinë e jetës në rrugë. Ky “brain drain”, nga ana tjetër, është një nga faktorët më të rëndësishëm që ndikon negativisht ekonominë dhe tregun e punës. Ndërkohë, për shkak të mungesave në tregun e punës, flukset e paligjshme në valutë të huaj kanalizohen drejt ndërtimit dhe shërbimeve, duke rritur çmimet, ndërsa fuqia blerëse e atyre që mbeten në vend bie.

Një karakteristikë kritike, por shpesh e anashkaluar, është përfshirja e gjerë e qeverisë në treg, e cila centralizon aktivitetin ekonomik dhe mbyt shfaqjen e një tregu të lirë të vërtetë. Në Shqipëri, shteti ushtron një ndikim të rëndë përmes rregulloreve të shumta, subvencioneve dhe ndërhyrjeve të drejtpërdrejta që favorizojnë entitete të lidhura politikisht në dëm të sipërmarrjeve konkurruese. Për shembull, proceset e prokurimit publik shpesh u jepen kompanive me lidhje me elitën në pushtet, siç theksohet në **State Department Investment Climate Statements (2024)**, të cilat evidentojnë korrupsionin e përhapur dhe favorizimin në tenderë.

I njëjti raport thekson se: *“Investitorët e huaj e perceptojnë Shqipërinë si një vend të vështirë për të bërë biznes. Ata citojnë korrupsionin, përfshirë në sektorin publik, sistemin gjyqësor dhe prokurimet publike, konkurrencën e padrejtë dhe të shtrembëruar, ekonominë e madhe informale, pastrimin e parave, ndryshimet e shpeshta të legjislacionit fiskal dhe zbatimin e dobët të kontratave si sfida të vazhdueshme për investimet dhe biznesin në Shqipëri. Emigrimi i fuqisë punëtore të re dhe të kualifikuar ka krijuar mungesa që ndikojnë negativisht perspektivat e investimit. Shqipëria vazhdon të renditet dobët në Indeksin e Perceptimit të Korrupsionit të Transparency International. Në vitin 2023, Shqipëria u rendit e 98-ta nga 180 vende, një përmirësim i lehtë nga viti 2022, por ende larg renditjes së saj më të mirë në vitin 2016, kur ishte e 83-ta nga 176 ekonomi.”*

Shqipëria vuan nga një sektor i madh informal dhe aktivitete të pastrimit të parave. **Financial Action Task Force (FATF)** e përfshiu Shqipërinë në listën gri në vitin 2020. Gjatë viteve 2020–2022, vendi iu nënshtrua katër raporteve vijuese dhe përmirësoi përputhshmërinë teknike, duke rezultuar në heqjen nga lista gri në tetor 2023. Megjithatë, komuniteti i biznesit raporton se fluksi i madh i të ardhurave të paligjshme nga trafiku i drogës, kontrabanda, evazioni fiskal dhe korrupsioni shtrembëron konkurrencën në treg. Akuzat për korrupsion janë të shpeshta dhe investitorët raportojnë se mund të bëhen objekt shantazhi nga administrata publike, media dhe grupet kriminale.

Raportimet për korrupsion në prokurimet qeveritare janë të zakonshme, me investitorë që raportojnë shpesh raste ku korrupsioni qeveritar vonon ose pengon investimet në Shqipëri. Përdorimi i vazhdueshëm i kontratave të Partneritetit Publik-Privat (PPP) ka reduktuar mundësitë për konkurrencë, përfshirë edhe nga investitorët e huaj, në infrastrukturë dhe sektorë të tjerë. Analiza e dobët dhe mungesa e ekspertizës teknike në hartimin dhe monitorimin e kontratave PPP mbeten shqetësime serioze. Disa investitorë amerikanë janë përballur me mosmarrëveshje tregtare të ndërlikuara si me entitete publike ashtu edhe private, disa prej të cilave kanë përfunduar në arbitrazh ndërkombëtar.

Të drejtat e pronës vazhdojnë të jenë një problem në Shqipëri, pasi titujt e qartë të pronësisë janë të vështirë për t'u siguruar. Ka raste ku individë dyshohet se kanë manipuluar sistemin gjyqësor për të përfituar titujt e paligjshëm pronësie. Titujt e mbivendosur të pronës janë një problem i përhapur. Procesi i kompensimit për pronat e konfiskuara nga regjimi komunist mbetet i ngadaltë, joefikas dhe i pamjaftueshëm. Qeveria ka deklaruar vullnet për ta adresuar këtë problem, por progresi ka qenë i ngadalshëm.

Në **Investment Climate Statement 2024** për Shqipërinë, raporti përshkruan “kapjen e shtetit” si një formë korrupsioni sistemik, ku partitë në pushtet ushtrojnë ndikim të padrejtë mbi institucionet shtetërore, duke krijuar një terren të pabarabartë për investitorët. Raporte më të hershme, si ai i vitit 2021, e lidhin gjithashtu kapjen e shtetit me korrupsionin dhe ndërhyrjen politike në drejtësi dhe ekonomi.

State Department Country Reports on Human Rights Practices: Albania (2024), i publikuar në gusht 2025, raporton censurë dhe vetë-censurë të medias, si dhe presion të ushtruar nga qeveria dhe grupet kriminale mbi median dhe gazetarët.

Komisioni Evropian dhe Parlamenti Evropian kanë identifikuar në mënyrë eksplicite kapjen e shtetit në Shqipëri në raportet e zgjerimit dhe progresit, shpesh si pjesë e kritikave për prapakthimin demokratik dhe korrupsionin në Ballkanin Perëndimor. Shembuj kyç përfshijnë:

- **Komunikimin e vitit 2018 mbi Perspektivën e Besueshme të Zgjerimit për Ballkanin Perëndimor**, ku thuhet se vendet e rajonit, përfshirë Shqipërinë, “shfaqin elemente të qarta të kapjes së shtetit, përfshirë lidhje me krimin e organizuar dhe korrupsionin në të gjitha nivelet e qeverisjes dhe administratës”.
- **Komunikimin e vitit 2020 mbi Politikën e Zgjerimit të BE-së**, që vë në dukje progres të kufizuar në adresimin e kapjes së shtetit në Shqipëri.
- Raportet më të fundit, përfshirë **Komunikimin e vitit 2024 mbi Politikën e Zgjerimit**, që rikonfirmojnë rreziqet e kapjes së shtetit si një sfidë madhore, me referenca specifike për reformat në drejtësi dhe antikorruption.

Ky centralizim shtrihet edhe në sektorë si energjia dhe infrastruktura, ku ndërmarrjet shtetërore dominojnë dhe konkurrenca private pengohet nga barriera burokratike dhe licencime arbitrare. Rezultati është një ekonomi gjysmë-komanduese e maskuar si treguese, ku inovacioni shtypet dhe burimet shpërndahen mbi bazën e klientelizmit dhe jo të efikasitetit. Kjo jo vetëm që ushqen ekonominë informale, por edhe dekurajon investimet e huaja direkte në sektorë prodhues, pasi bizneset legjitime përballen me konkurrencë të padrejtë nga aktorë të favorizuar nga shteti ose të mbështetur nga kapitali i paligjshëm. Në thelb, Shqipëria nuk ka një treg të lirë të vërtetë, por një sistem të centralizuar që amplifikon shtrembërimet nga flukset e paligjshme dhe pengon dinamizmin nga ana e ofertës.

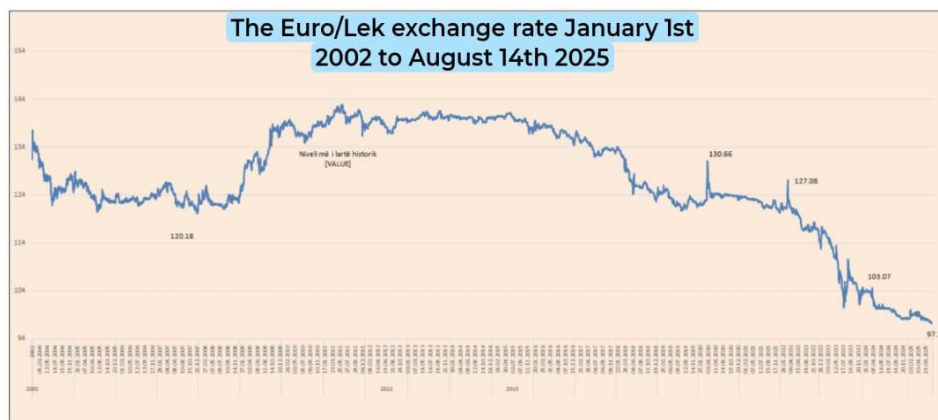
Paqëndrueshmëria është e dukshme: fluskat në ndërtim, me norma boshllëku prej 32.9%–40% (UNECE 2024; Pamfleti 2024), dhe rënia e produktivitetit sinjalizojnë një korrigjim të afërt, potencialisht një krizë të plotë, në momentin që flukset e paligjshme të parasë ndërpriten, duke e lënë qytetarin shqiptar të pambrojtur. Në vitet 2012 dhe 2013, vlerësohej se për të mbajtur një peshë të qëndrueshme në ekonomi, ndërtimi duhej të arrinte rreth 1 milion metra katrorë në vit në të gjithë vendin.

Sot, vetëm në kryeqytet, janë dhënë leje ndërtimi për 2 deri në 3 milionë metra katrorë. Në shtatë vitet e fundit, vetëm në Tiranë janë dhënë leje për rreth 12 milionë metra katrorë ndërtim, shumica në dhe rreth qendrës së qytetit. Ndërkohë, në vitin 2023 kishte 51,129 apartamente bosh nga një total prej 292,000. Numri i apartamenteve bosh është trefishuar nga viti 2018 në 2023.

Në vitin 2022, një studim i Institutit CO-PLAN tregoi se Tirana kishte dendësinë më të lartë të popullsisë dhe të ndërtimit në Evropë. Kryeqyteti ka rreth 20,000 banorë për kilometër katror, katër herë më shumë se mesatarja e BE-së. Studimet e CO-PLAN dhe të ngjashme theksojnë nivele alarmante të ndotjes së ajrit në Tiranë, ku ekspozimi afatgjatë lidhet me vdekshmëri të konsiderueshme të parakohshme.

Pa reforma që të çmontojnë këtë kapje të centralizuar dhe varësitë nga burimet e paligjshme, Shqipëria rrezikon një shthurje të thellë ekonomike, ku fasada e progresit shembet nën peshën e vetë shtrembërimeve strukturore.

Zhvlërësimi i euros

Source: BoA, Monitor Magazine

Zhvlërësimi i euros ndaj lekut nuk mund të shpjegohet në mënyrë të mjaftueshme nga faktorët tradicionalë ekonomikë. Në një ekonomi të shëndetshme, forcimi i monedhës zakonisht sinjalizon një ekonomi në përmirësim. Megjithatë, rasti i Shqipërisë e sfidon këtë logjikë, pasi rritja e PBB-së është ngadalësuar në tremujorët dhe vitet e fundit, edhe me shtysën e shpenzimeve qeveritare, dhe parashikohet të ngadalësohet më tej. Deficiti tregtar i mallrave u zgjerua në –25.3% të PBB-së në gjysmën e parë të vitit 2025 (INSTAT), remitancat u rritën në mënyrë modeste me 8% në 1.4 miliardë euro (të qëndrueshme si përqindje e PBB-së), ndërsa investimet e huaja direkte mbetën në 1.6 miliardë euro (Banka e Shqipërisë, 2024). Forcimi i lekut nisi në vitin 2015, vit në të cilin në Shqipëri ndodhi kanabizimi masiv i vendit.

Ky forcim nuk mund të shpjegohet plotësisht vetëm nga faktorët e regjistruar zyrtarisht dhe është në përputhje me flukse të konsiderueshme valutore të paregjistruara, përfshirë të ardhura të paligjshme. Këto fonde, shpesh në euro nga tregjet evropiane, vërshojnë tregun vendas të këmbimit valutor, duke rritur ofertën dhe duke forcuar vlerën e lekut pa përmirësime përkatëse në kapacitetin prodhues. Në vend që të burojnë nga rritje e efikasitetit apo inovacioni, kjo “forcë” maskon dobësi të thella strukturore, si rënia e prodhimit industrial (−7.73% në vitin 2024, INSTAT) dhe rënia e eksporteve (4 miliardë euro gjithsej, UN Comtrade 2024).

Reagimi i Bankës së Shqipërisë ka qenë i matur, por me efektivitet të kufizuar. Për të zbutur dëmin që forcimi i lekut i shkakton eksportuesve, veçanërisht në sektorin e prodhimit ku konkurrueshmëria gërryhet, banka qendrore ndërhyri përmes blerjeve valutore në vlerë totale prej 933 milionë eurosh në vitin 2024 dhe 800 milionë eurosh të tjera (BoSh), me synim absorbimin e tepricës së euros dhe stabilizimin e kursit. Vëllimi i tregut valutor në Shqipëri arriti në rreth 11 miliardë dollarë në vitin 2024. Megjithatë, euro vijoi të zhvlerësohej, çka tregon sasinë jashtëzakonisht të madhe të euros në qarkullim.

Tendencat e rritjes (2022–2025) dhe faktorët kontribuues

Rritja ekonomike në Shqipëri është ngadalësuar, por mbetet pozitive, e nxitur kryesisht nga sektorë joprodhues. Nga një këndvështrim makroekonomik, kjo pasqyron një çekuilibër klasik: kërkesa e ushqyer nga kapitali i paligjshëm fryn sektorët jo-tregtues (ndërtim/shërbime), ndërsa sektorët tregtues (industri/bujqësi) vuajnë nga mungesa e investimeve, duke çuar në deficite të vazhdueshme tregtare dhe ndjeshmëri të lartë ndaj goditjeve të jashtme. Rezultati është një rritje që duket solide në terma agregatë, por që nuk ndërton kapacitet prodhues të qëndrueshëm, siç dëshmohet nga tkurrja e peshës së industrisë dhe bujqësisë.

- **2022:** 4.83% (INSTAT). Ndërtimi +12% (kontribut 1.5 p.p., INSTAT Llogaritë Kombëtare 2023), shërbimet +8% (2.0 p.p.). Industria +2% (0.2 p.p.), bujqësia stagnuese (0% kontribut).
- **2023:** 3.94% (INSTAT). Ndërtimi +10.3% (1.4 p.p.), shërbimet +6.5% (1.8 p.p.). Industria −3.2% (−0.3 p.p.), bujqësia −1.2% (−0.2 p.p.).
- **2024:** 3.96% (INSTAT). Ndërtimi +4.52% (0.5 p.p.), shërbimet +6.51% (3.2 p.p., me nënsektorë si administrata publike +11.35%). Industria −7.73% (−0.8 p.p.), bujqësia −2.70% (−0.4 p.p.).
- **Parashikimi 2025:** 3.4%–3.7%. Tremujori I: ndërtimi +1.78% (0.16 p.p.), shërbimet +2.12% (tregti/transport, 0.33 p.p.). Industria −5.66% (−0.66 p.p.), bujqësia −2.76% (−0.46 p.p.).
- **Parashikimi 2026:** 3.5% (Banka Botërore), ndërsa FMN parashikon 3.6%.

Trendi i rritjes është në rënie, edhe duke supozuar se flukset e paligjshme që e mbajnë ekonominë vazhdojnë të jenë të pandryshuara. Megjithatë, nëse këto flukse ndërpriten si pasojë e luftës kundër karteleve nga SHBA ose aktorë të tjerë, ekonomia shqiptare parashikohet të hyjë në territor recesioni.

Pesha sektoriale në PBB (2024, INSTAT)

- **Ndërtimi:** 11.92% (nga 11.52% në 2023).
- **Shërbimet:** 48.69% (tregti/transport/akomodim +2.12% rritje).
- **Industria/Prodhimi:** 10.48% (nga 11.52%).

- **Bujqësia:** 15.45% (nga 16.27%; vetëm pak vite më parë ishte rreth 20% e PBB-së).

Rënia e prodhimit dhe modeli ekonomik i paqëndrueshëm

Shqipëria hyn në vitin fiskal dhe kalendarik 2026 me të gjitha simptomat e një modeli ekonomik të dështuar: prodhimi ka rënë prej vitesh, eksportet po tkurren, bujqësia dhe industria ndodhen në recesion të zgjatur dhe popullsia në moshë pune po largohet me ritme alarmante.

Vendi “rritet” në letër, por në realitetin e përditshëm bëhet dukshëm më i varfër. Në vend që të zgjerojë ofertën, kapitalin prodhues dhe investimet me vlerë të shtuar të lartë, shteti vazhdon të mbështetet te ndërtimi (ku burime të shumta vendase dhe të huaja raportojnë se kanalizohen dhe pastrohen para të pista), turizmi dhe shpenzimet publike. Edhe turizmi këtë vit është rritur me ritëm më të ngadaltë se vitin e kaluar, ndërsa në ndërtim shfaqen shenja ngadalësimi, si rënia e prodhimit të betonit.

Analiza të pavarura e konfirmojnë këtë tablo: rritja e të ardhurave buxhetore vjen kryesisht nga konsumi (TVSH si komponent kryesor, që rritet për shkak të çmimeve më të larta, jo sasive më të mëdha), ndërsa inflacioni bazë (ushqim/energji) po gëlltit përfitimet nominale nga rritja e pagave dhe pensione. Në praktikë, kemi stabilitet fiktiv në letër, jo zhvillim real.

Në pamje të parë, treguesit makroekonomikë duken “të qëndrueshëm”: inflacioni vjetor ka rënë në 2.8%, deficitit buxhetor mbahet nën 2.3% të PBB-së dhe borxhi publik qëndron në 53.6%. Në thelb, rritja ekonomike shqiptare po nxitet gjithnjë e më shumë nga sektorë jo-tregtues dhe shpenzime publike, jo nga investime që rrisin produktivitetin në sektorët tregtues. Sipas INSTAT, mbi 60% e rritjes së PBB-së në vitin 2025 erdhi nga konsumi i familjeve (kryesisht shpenzime për ushqim dhe artikuj bazë) dhe administrata publike, ndërsa kontributi i sektorëve prodhues ishte negativ: bujqësia -2.5% dhe industria -1.8% në tremujorin e dytë të vitit 2025.

Viti 2020 nisi me rritje të fortë prej 5.2% në tremujorin e parë dhe +3.6% në të dytin, por rënia në bujqësi filloi në gjysmën e dytë të vitit 2020 dhe nuk u ndal më. Nga viti 2021, kriza u thellua: tremujorët i parë dhe i dytë shënuan rënie -1.6% dhe -3.8%, pasuar nga -1.1%, duke e çuar prodhimin vjetor në -1.6%. Në vitin 2022 rënia u thellua në -4.8%, ndërsa tkurrja vijoi edhe në 2023 dhe 2024, me -1.3% dhe -2% përkatësisht.

Industria është sektori tjetër që ka rënë në recesion. Rënia nisi në tremujorin e parë të vitit 2024 dhe duket se u thellua në tremujorin e parë të këtij viti me -5.7%. Ky sektor përfshin industri të rënda (miniera, gurorë, energji, naftë, ujë, menaxhim mbetjesh), si dhe industrinë përpunuese (veshje, këpucë etj.). Industria e lehtë nisi rënien në tremujorin e dytë të vitit 2023 dhe në tremujorin e parë të këtij viti rënia u thellua në -7.5% në terma vjetorë.

Shfrytëzimi i kapaciteteve prodhuese ra ndjeshëm gjatë vitit 2025, ndërsa treguesi i ndjenjës ekonomike u ul me 1.3 pikë në shtator, duke sinjalizuar pritishtëri të dobëta për vitin 2026. Këto nuk janë thjesht shifra: ato tregojnë se bizneset prodhojnë më pak dhe qytetarët konsumojnë më pak, pavarësisht rritjes së pagës minimale apo pagës mesatare.

Rritja e raportuar prej 3.9% në vitin 2025, që Ministria e Financave pret të arrijë 4% në vitin 2026 (sërish e pamjaftueshme për një vend si Shqipëria), është në fakt rritje e nxitur nga shpenzimet publike dhe ndërtimi. Sipas parashikimit më të fundit të FMN-së, projeksioni i rritjes për vitin 2025 u ul në 3.4% nga

3.8% në raportin e pranverës. Banka Botërore parashikon 3.1% rritje për vitin 2026, ndërsa Komisioni Evropian 3.5%, të dyja larg projeksonit qeveritar prej 4%.

Sipas INSTAT, administrata publike, arsimi dhe shëndetësia kontribuan me +1.65 pikë përqindje në PBB në tremujorin e dytë të vitit 2025 (me rritje 17% krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë), ndërsa bujqësia dhe industria kontribuan negativisht (-0.46 dhe -0.18 p.p.). Kjo do të thotë se ekonomia po mbahet në këmbë nga vetë shteti, përmes pagave, bonuseve dhe shpenzimeve të tjera publike, jo nga iniciativa private apo prodhimi.

Nëse një vend rritet vetëm përmes shpenzimeve shtetërore, dhe jo përmes prodhimit dhe eksporteve, ai nuk po pasurohet, por po bëhet më i varur. Pikërisht këtë po përjeton Shqipëria: një ekonomi e varur nga vetvetja, ku shteti huazon për të paguar shtetin ose për të financuar punë publike, ndërsa varësia nga paratë e pista vazhdon të rritet. Nëse sektori privat prodhues nuk zgjerohet, çdo rritje pagash apo rritje ekonomike nominale është iluzore dhe e paqëndrueshme në afat të mesëm.

Duhet kuptuar se sektori publik financohet nga taksat e paguara nga individët dhe bizneset, pra nga sektori privat. Sa më shumë zgjerohet sektori publik, aq më shumë tkurret sektori privat, derisa të shterojë burimi financiar që mban në këmbë shtetin.

Kostoja e jetesës së familjeve

Sipas të dhënave të INSTAT për vitin 2025, të ardhurat familjare ende nuk e kanë kaluar pragun ku konsumi bëhet i larmishëm: familjet shpenzojnë rreth 39.6% të buxhetit për ushqim (përqindja më e lartë në Evropë). Inflacioni në nëntë muajt e parë të vitit 2025 ishte rreth 2.4%, ndërsa çmimet e ushqimeve u rritën me 1.8% në baza vjetore, me luhatjet më të dukshme te vajrat dhe yndyrat, qumështi, djathi, vezët dhe mishi. Energjia dhe shërbimet bazë u rritën me 4.1%. Veçanërisht në rajonet më të varfra, financat familjare janë të përqendruara te mbijetesa, jo te zhvillimi apo kursimet.

Sipas raportimeve të *Monitor*, bazuar në të dhënat e buxhetit familjar të INSTAT, familjet shqiptare në vitin 2024 shpenzuan mesatarisht 93,000 lekë në muaj për konsum, një rritje prej vetëm 1.5% krahasuar me vitin 2023.

Tregu i punës dhe emigracioni

Në tremujorin e parë të vitit 2025, punësimi ra me 0.8%, ndërsa bujqësia humbi 9.3% të vendeve të punës. Shërbimet janë i vetmi sektor në zgjerim, por jo përmes punësimit të qëndrueshëm, kryesisht përmes turizmit sezonal dhe administratës publike. Ndërkohë, numri i pensionistëve që janë rikthyer në punë ka arritur në 120,000 persona mbi moshën 65 vjeç (rritje 46% krahasuar me 2023), një fenomen që pasqyron njëkohësisht mungesën e burimeve njerëzore dhe pamundësinë për të mbijetuar vetëm me pension.

Nga ana tjetër, emigracioni mbetet një problem fatal. Tkurrja e forcës së punës ul më tej prodhimin, dobëson sistemin e pensioneve dhe e bën ekonominë më të brishtë përballë krizave. Qeveria e ka pranuar indirekt këtë realitet duke propozuar importimin e punëtorëve nga Azia dhe Afrika — një zgjidhje e përkohshme, por në thelb antikombëtare, që zëvendëson shqiptarët që janë larguar në vend që të mbajë ata që duan të qëndrojnë.

Rritja ekonomike prej 3.4% në tremujorin e parë të vitit 2025 u ndihmua nga rritja e sektorit të Administratës Publike me 19% dhe e pasurive të paluajtshme me 8%. Grupi “Tregtia me shumicë dhe pakicë, riparimi i

automjeteve, transporti dhe magazinimi, hotelet dhe shërbimet ushqimore”, që vitet e fundit ka qenë në pararojë të rritjes ekonomike, veçanërisht falë turizmit, shënoi rritje prej vetëm 2.1% në tremujorin e parë të këtij viti, duke sugjeruar se ditët e arta mund të kenë mbaruar. Ky sektor në vitin 2024 u rrit me mbi 5% dhe në vitin 2023 me mbi 9%.

Po ashtu, sektori i ndërtimit, i cili që nga procesi i rindërtimit pas tërmetit të vitit 2019 ka qenë një sektor me rritje të fortë, në tremujorin e parë të vitit 2025 u rrit vetëm me 1.8%.

Revista *Monitor* thekson se Shqipëria ka normat më të ulëta të rritjes së IHD-ve në rajon për vitin 2024, duke mbetur pas vendeve të Ballkanit dhe Evropës Qendrore e Lindore, të cilat po shndërrohen në qendra inovacioni dhe teknologjie. Megjithatë, Shqipëria nuk investon në këta sektorë të së ardhmes, siç bëjnë vendet e rajonit apo të tjera në Evropë, por fokusohet kryesisht te ndërtimi.

Struktura e pafavorshme e IHD-ve: Pavarësisht nivelit relativisht të lartë të investimeve të huaja direkte, struktura e tyre është e njëanshme dhe pak inkurajuese. Sektori i pasurive të paluajtshme dominoi me 270 milionë euro në nëntë muajt e parë të vitit 2024, ose 23% të totalit të IHD-ve. Sektorë të tjerë përfshijnë aktivitetet financiare (kryesisht rritje e kapitalit bankar) me 17% dhe industrinë nxjerrëse me 14%. Kjo tregon qartë nevojën për diversifikim: varësia e lartë nga turizmi dhe ndërtimi pengon diversifikimin e ekonomisë. Avantazhi i fuqisë punëtore të lirë është humbur dhe Shqipëria duhet të modernizojë zinxhirin prodhues për të kaluar nga prodhimi me kosto të ulët drejt prodhimit me vlerë të shtuar.

Edhe përfaqësuesi i BERZH-it në Shqipëri bën të njëjtën thirrje për ndryshim të modelit ekonomik dhe diversifikim, duke theksuar se rëndësia e sektorëve me vlerë të shtuar po bie, duke e lënë ekonominë shqiptare të varur nga dy sektorë, rritja e të cilëve nuk mbështetet në një model të qëndrueshëm ekonomik.

Rekomandime

Veprime në afatshkurtër kundër kartelevë dhe krimit të organizuar

Siç u pa, ndërtimi, si kanali me rrezikun më të lartë, përthith pjesën dërmuese të fondeve të paligjshme, duke shtrembëruar tregjet dhe duke fryrë fluska që mund të shpërthejnë me pasoja shkatërrimtare. Më poshtë janë disa rekomandime të synuara, që kanë për qëllim të ulin shtrembërimet për të çliruar kapital prodhues, duke u mbështetur njëkohësisht në modele të suksesshme nga vendet fqinje në rajon si Serbia apo nga BE.

Nisja e një lufte pa kompromis kundër krimit të organizuar dhe kartelevë të drogës. Një qeveri teknike ose kujdestare do të ishte më e përshtatshme për ta bërë këtë, në përputhje me rezolutat ndërkombëtare të EPP, IDU, CDI dhe duke marrë në konsideratë raportin paraprak të OSBE/ODIHR, si edhe raportin e Komisionit Evropian për Shqipërinë.

Forcimi i Doganave: Alokimi i fondeve për skanerë të avancuar në porte.

Task-Forcë Kundër Pastrimit të Parave: Do të synojë pastrimin e parave në ndërtim, do të çlirojë kapital për përdorim prodhues dhe do të rrisë produktivitetin.

Stimuj për Prodhimin: Subvencione për prodhim/tekstile, kundër “crowding-out”, rritje të prodhimit industrial, eksporteve, ulje kostosh dhe zhvendosje të kurbës së ofertës djathtas.

Ulje e Informalitetit: Zbatimi i reformave nga ana e ofertës për të ulur informalitetin, rritur prodhimin dhe tkurrur madhësinë dhe shtrirjen e qeverisë.

Modernizim dhe forcim i shërbimit inteligjent dhe mjeteve kundër-insurrecionale, përfshirë importimin e qenve dhe aseteve të tjera.

Transparencë: Detyrim për auditim 100% të tenderëve. Korrupsioni gërryen IHD-në, duke larguar investitorët seriozë. Me transparencë, mund të synojmë të tërheqim kapital legjitim.

Përfshirja e kompanive guackë ose kompanive të regjistruara në parajsa fiskale nga pjesëmarrja në tenderë.

Jemi të bindur se situata në vend mund të ndryshojë dhe këto propozime mund të zbatohen me sukses, nëse ekziston vullneti i fortë nga qeveria dhe autoritetet — ashtu siç pritet nga një vend kandidat për BE dhe anëtar i NATO-s.

Zgjidhje të propozuara për ndryshimin e modelit ekonomik

Modeli aktual ekonomik i Shqipërisë, me varësinë e tij të rëndë nga sektorë joprodhues si ndërtimi, turizmi dhe flukse të errëta, është një konstruksion i brishtë i ndërtuar mbi rërë. Për t’u orientuar drejt një ekonomie që prodhon dhe eksporton, të fokusuar te inovacioni, teknologjia dhe inteligjenca artificiale, Shqipëria duhet të përqafojë një strategji radikale, por të provuar: ulje drastike të taksave për të çliruar energjinë sipërmarrëse, çmontim të barrierave rregullatore që mbytin konkurrencën, si dhe kufizim të ndërhyrjes shtetërore, favoritizmit dhe shpenzimeve të kota për të ridrejtuar burimet drejt investimeve prodhuese.

Vizioni ynë është i qartë: Shqipëria, me popullsinë e saj të re, pozicionin strategjik dhe potencialin e pashfrytëzuar në bujqësi, agro-përpunim, turizëm, pavarësi energjetike, shërbime shëndetësore dhe shërbime digjitale, mund të bëhet eksportuese rajonale e mallrave me vlerë të lartë dhe inovacioneve. Por kjo kërkon investime masive dhe të synuara në prodhim, ndërkohë që krijohet një mjedis me taksat e ulëta (tatim fitimi dhe tatim mbi të ardhurat personale në 10% ose më pak), që tërheq kompani globale të teknologjisë dhe startup-e, si dhe një përmirësim të ndjeshëm të shtetit të së drejtës, standardeve demokratike dhe të jetesës. Rregulloret më të pakta do të ulnin kohën e nisjes së biznesit dhe do të shkurtonin shpenzimet qeveritare me 20–30%, duke çliruar kapital për infrastrukturë si parqe teknologjike dhe laboratorë të IA-së. Rezultati? Një kalim nga flluskat e varura nga kapitali i paligjshëm drejt rritjes së qëndrueshme të udhëhequr nga eksportet.

1. Ulje taksash për të ndezur dinamizmin nga ana e ofertës

Taksat në Shqipëri mbeten pengesë për inovacionin krahasuar me liderë teknologjikë si Estonia. Për të katalizuar prodhimin dhe eksportet, ulni tatimin mbi fitimin në 10% dhe vendosni një normë 0% për fitimet e riinvestuara në teknologji, IA dhe prodhim. Për individët, ulni normën më të lartë personale në 10% dhe përjashtoni themeluesit e startup-eve nga kontributet e pagave për tre vitet e para.

Taksat e ulëta ulin “deadweight loss” të ndërhyrjes shtetërore, duke i nxitur sipërmarrësit të investojnë në vend që të shmangin.

2. Deregulim për të çliruar inovacionin dhe prodhimin

Barrën rregullatore të Shqipërisë, e renditur e 82-ta globalisht për lehtësinë e të bërit biznes (Banka Botërore 2024), e mbyt startup-in dhe prodhimin me licenca e vonesa burokratike. Për t'u fokusuar në prodhim, teknologji dhe IA, adoptoni rregullin “një hyn, tre dalin”: për çdo rregullore të re, hiqni tre të vjetra. Thjeshtoni licencimin në një portal të vetëm digjital, duke ulur kohën e miratimit në 48 orë, dhe krijoni “zona inovacioni” në Durrës dhe Vlorë me rregullore lokale zero për firmat e IA-së.

3. Ulje shpenzimesh qeveritare për të ridrejtuar burimet

Shpenzimet qeveritare, rreth 30% e PBB-së (7.5 miliardë euro në 2024, INSTAT), zëvendësojnë investimin privat përmes deficitit të lartë dhe burokracisë joefikase. Ulni shpenzimet jo thelbësore me 20–30%. Shkurtoni administratën publike, hiqni subvencionet e kota dhe privatizoni shtetin.

Për më tepër, dhe më e rëndësishmja, shteti duhet të dalë nga sektori privat dhe të ndalë menjëherë favoritizmin ndaj klientelës, duke garantuar konkurrencë më të lirë dhe më të ndershme. Kjo ndërhyrje ka bërë që kompani ndërkombëtare dhe prestigjioze të largohen dhe ka shtrembëruar rëndë tregjet shqiptare. Duhet ndarje më e qartë e pushteteve dhe kalim drejt decentralizimit.

4. Fokus te eksportet, teknologjia, energjia dhe IA: ndërtimi i një motori të ri

Për të rritur eksportet, stimuloni mallrat me vlerë të lartë: kredi tatimore për eksportuesit e IA-së (p.sh. firmat e softuerit) dhe zona të tregtisë së lirë me partnerë të BE-së. Investoni në arsim për IA, që të rritet ekonomia digjitale me 15% në vit.

Sektori energjetik i Shqipërisë, i varur 98% nga hidroenergjia, është i ekspozuar ndaj goditjeve të motit, por ka potencial të madh për burime të rinovueshme (rritje kapaciteti deri 527% e mundshme, energypedia.info). Reformat përfshijnë:

Prodhimi: Investoni në diellore dhe erë, si dhe në gaz natyror deri në 2028, duke përdorur ankande (p.sh. ankandi i centralit diellor nga Ministria e Energjisë; IEA). Ofroni përjashtime tatimore për projekte të tilla. Kjo mund të rrisë kapacitetin, duke mbështetur edhe krijimin e qendrave të të dhënave (që kërkojnë 50–100 MW secila).

Shpërndarja: Përmirësoni rrjetin për të ulur humbjet në shpërndarje. Rrisni efikasitetin e OSHEE. Integroni rrjetet rajonale për eksport energjie.

Magazini: Investoni në magazinim me bateri dhe hidro me pompim për të menaxhuar tepricat. Pilotoni rrjete inteligjente me IA për optimizim, duke tërhequr qendra të të dhënave me energji të besueshme dhe të lirë.

5. Forcimi i tregjeve financiare

Sektori financiar në Shqipëri është i pazhvilluar, duke kufizuar kapitalin për sipërmarrje, energji dhe teknologji. Reformat përfshijnë:

- Zhvillim të tregut të kapitalit
- Rritje të fintech

- **Akses në financim:** Zgjerim të garancive të kreditimit për NVM-të në energji dhe teknologji. Ulje të normave të interesit përmes konkurrencës dhe reformave të bankës qendrore. Futje të mënyrave alternative të ngritjes së fondeve, si “crowdfunding”.

Natyrisht, të gjitha reformat tona të propozuara marrin në konsideratë nevojën për një sistem arsimit të reformuar, për të përgatitur shqiptarët për sfidat dhe reformat e nevojshme. Ka nevojë të rritet konkurrueshmëria e kapitalit njerëzor në nivel ndërkombëtar, duke përmirësuar arsimin dhe duke ofruar stimuj për bizneset në programe trajnimi për talentet, si dhe duke hartuar politika që ndalin “brain drain” dhe mundësojnë “brain gain”.

Gjithashtu, sugjerojmë rritjen e kapaciteteve për bizneset dhe OJF-të shqiptare për të aksesuar fondet e BE-së, në mënyrë që të mund të konkurrojnë me vendet e rajonit.

Ky transformim e thyen varësinë nga paratë e paligjshme dhe krijon një cikël virtuoze inovacioni dhe prosperiteti. Shqipëria mund të lulëzojë jo si nyje tranziti për vesin, por si një fanar i zgjuarsisë, inovacionit dhe prodhimit evropian, duke u bërë një vlerë e shtuar edhe për BE-në. Koha për veprim është tani.

ANEKSI: METODOLOGJIA & PËRKUFIZIMET

Metodologjia dhe përkufizimet

PBB dhe të dhënat makroekonomike

Ky studim mbështetet në të dhëna zyrtare nga INSTAT, Banka e Shqipërisë dhe Banka Botërore. Shifrat e PBB-së nominale raportohen në euro duke përdorur kursin mesatar vjetor të këmbimit. Normat e rritjes i referohen ndryshimeve reale në vëllim, përveç rasteve kur specifikohet ndryshe.

Ekonomia hije kundrejt ekonomisë së paligjshme

Ekonomia hije përfshin të gjithë aktivitetin ekonomik që nuk kapet plotësisht nga statistikat zyrtare, duke përfshirë si:

- Aktivitetin informal por të ligjshëm (paga të padeklaruara, shërbime të vogla me cash, shitje të nën-raportuara), dhe
- Aktivitetin e paligjshëm (të ardhura nga trafikuri i drogës, korrupsioni, të ardhura nga krimi i organizuar).

Ekonomia e paligjshme është pra nëngrup i ekonomisë hije dhe nuk duhet ngatërruar me të.

Flukset financiare të paligjshme

Vlerësimet për flukset financiare të paligjshme dhe informale (p.sh. 4–5 miliardë euro në vit) përfaqësojnë intervale, jo vlerësime të sakta pikësore.

Të ardhurat nga droga

Shifrat e cituara në media dhe raportime investigative për tregjet e drogës zakonisht i referohen xhiros bruto ose vlerës së tregut, shpesh në çmime destinacioni ose me shumicë. Këto nuk përfaqësojnë pjesën që përthithet në ekonominë e brendshme shqiptare. Ky studim nuk synon të llogarisë drejtpërdrejt vlerën e

shtuar kriminale brenda vendit; përkundrazi, ai analizon shtrembërime makroekonomike në përputhje me flukse të mëdha të paregjistruara, përfshirë:

- Forcimin e kursit të këmbimit,
- Boshllëqet e financimit në ndërtim dhe pasuri të paluajtshme,
- Përkeqësimin e bilancit tregtar,
- Efektet e “crowding-out” sektorial.

Kauzaliteti

Kur matja e drejtpërdrejtë është e pamundur, studimi përdor inferencë të bazuar në përputhshmëri: identifikon rezultate që nuk shpjegohen nga faktorët e regjistruar zyrtarisht dhe vlerëson nëse flukset e paligjshme ofrojnë një mekanizëm shpjegues të besueshëm. Për rrjedhojë, pretendimet kauzale shprehen në terma probabilistikë, jo deterministë.

Burime

<https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/albania>

<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/03/2025-International-Narcotics-Control-Strategy-Volume-1-Accessible.pdf>

<https://www.state.gov/2025-international-narcotics-control-strategy-report>

<https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2024/12/Observatory-of-Organized-Crime-in-Europe-European-Drug-Trends-Monitor-Issue-1-GI-TOC-December-2024.v4.pdf>

<https://odih.osce.org/sites/default/files/f/documents/0/c/600028.pdf>

<https://globalinitiative.net/analysis/how-have-albanian-networks-come-to-dominate-cocaine-trafficking-to-europe/>

https://ocindex.net/assets/downloads/2025/english/ocindex_profile_albania_2025.pdf

<https://www.arte.tv/en/videos/112907-145-A/arte-europe-weekly/>

<https://en.protothema.gr/2019/06/07/albania-the-inside-story-of-europes-first-narco-state/>

<https://www.theworldmind.org/deepdive-archive/2019/12/10/the-proliferation-of-organized-crime-groups-in-europes-first-narco-state-a-look-at-albania-in-the-post-cold-war-era>

<https://www.economist.com/1843/2024/11/22/a-journey-through-the-worlds-newest-narco-state>

<https://www.bbc.com/news/articles/cn0w4e4e00jo>

<https://www.thetimes.com/world/article/how-british-cocaine-users-are-funding-albanias-mini-dubai-9sqknlcks>

https://www.huffpost.com/entry/albanias-deep-rooted-drug_b_12311366/amp

<https://altax.al/varferia-ne-shqiperi-pse-mbetet-e-larte-si-krahasohemi-me-fqinjet-dhe-cfare-po-funksionon-e-cfare-jo/>

<https://altax.al/ekonomia-shqiptare-ne-2022-2025-renie-graduale-e-eksporteve-dhe-thellim-i-deficitit-tregtar/>

<https://www.newsweek.com/opiate-epidemic-isnt-just-americas-problem-cocaine-albania-716205/>

https://www.reddit.com/r/albania/comments/akfau/colombia_of_europe_how_tiny_albania_became_the/?rdt=55119

<https://www.cna.al/english/aktualitet/shqiperia-narkoshtet-bild-i-gjerman-artikull-per-in-e-organizuar-i400226>

<https://insajderi.org/en/storja-e-narko-shtetit-te-pare-ne-evrope/>

<https://koha.mk/en/financial-times-shqiperia-ngurron-ti-luftoje-bandat-kriminale/>

<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/albania-drug-cannabis-trafficking-hub-europe-adriatic-sea-a8747036.html>

<https://citizens.al/it/pa-rregulla-pa-kufij-nje-dokumentar-per-gjurmet-shqiptare-ne-zinxhirin-global-te-kokaines-transkriptuar/>

<https://insajderi.org/it/la-storia-del-primo-stato-narcotrafficante-in-Europa/>

<https://insajderi.org/en/BBC-describes-Albania-as-European-marijuana-capital/>

<https://www.quora.com/Is-Albania-a-narco-state>

<https://www.bbc.com/news/articles/cn0w4e4e00jo>

https://telegrafi.com/en/French-media-for-Albania,-a-narco-state-in-the-heart-of-Europe/amp/#origin=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&cap=swipe,education&webview=1&dialog=1&viewport=natural&visibilityState=prerender&prerenderSize=1&viewerUrl=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F&mp%2Fs%2Ftelegrafi.com.cdn.ampproject.org%2Fc%2Fs%2Ftelegrafi.com%2Fen%2FFrench-media-for-Albania,-a-narco-state-in-the-heart-of-Europe%2F&mp%3Fusqp=mq331AQIUAKwASCAAgM%25253D&_kit=1

<https://www.cityam.com/how-albania-went-from-europes-socialist-poorhouse-to-a-narco-state/>

<https://www.aei.org/op-eds/how-the-state-department-pushed-albania-from-democracy-to-narco-state/>

<https://www.theguardian.com/world/2019/jan/13/kings-of-cocaine-albanian-mafia-uk-drugs-crime>

<https://www.vice.com/en/article/the-inside-story-of-europes-first-narco-state/>

<https://vreme.com/en/svet/spigel-albanija-kao-privatna-narko-drzava-edija-rame/>

<https://politiko.al/english/e-tjera/kolumbia-e-evropes-publicisti-gjerman-si-u-kthye-shqiperia-ne-nje-narko--i524858>

<https://politiko.al/english/kryesore/media-gjermane-reportazh-per-shqiperine-para-zgjedhjeve-mes-pandemise-d-i434093>

<https://www.hashtag.al/en/index.php/2019/03/14/zdf-shqiperia-nen-pushtetin-e-mafias-politika-dhe-kriminelet-te-lidhur-ngushtesisht/>

<https://politiko.al/english/e-tjera/dokumentari-i-zdf-mafia-shqiptare-e-kokaies-nga-me-te-frikshmet-lidhje-e-i532857>

<https://strangersguide.com/articles/disorganized-crime/>

https://www.academia.edu/43492332/Albanian_Mafia_in_Western_Europe

<https://insajderi.org/en/the-guardian-drug-and-mafia-money-is-being-cleaned-in-construction-in-Albania>

<https://ekofin.al/rritja-ekonomike-ne-vitin-2024-ishte-3-96-ndikuar-nga-ndertimi-sherbimet-dhe-administrata/>

<https://www.reporter.al/2025/04/18/sa-u-rrit-ekonomia-ne-12-vjet/>

<https://dosja.al/ekonomi/ekonomia-po-rritet-por-punesimi-ishte-me-renie-janar-mars-2025-i446215>

<https://monitor.al/shqiperia-me-ritmet-me-te-uleta-te-rritjes-se-ihd-ve-ne-rajon-me-2024/>

<https://monitor.al/bb-ekonomia-shqiptare-ngadalesohet-ne-2025-dobesimi-i-kerkeses-dhe-investimeve-rrit-pasigurite/>

<https://monitor.al/ekonomia-shqiptare-ka-nevoje-per-diversifikim-dhe-me-shume-sofistikim/>

<https://monitor.al/ekskluzive-shqiptaret-kane-konsumin-me-te-larte-te-kokaines-ne-europe-nga-perdoruesit-e-drogave/>

<https://monitor.al/raporti-i-drogave-i-okb-se-per-2023-shqiperia-nder-vendet-kryesore-ne-tranzitimin-e-heroines-e-kokaines-2/>

<https://monitor.al/raporti-boteror-i-drogave-2022-shqiperia-e-shtata-ne-bote-per-kanabisin/>

<https://euronews.al/en/money-laundering-in-albania-estimated-at-e700-million-per-year-giatoc-report/>

<https://www.balkanweb.com/instat-ekonomia-u-rrit-me-3-96-ne-2024-kontribut-ndertimi-tregtia-akomodimi-administrata-publike-bujqesia-dhe-industria-shenuan-renie/#gsc.tab=0>

<https://altax.al/rritja-ekonomike-ne-tremujorin-i-2025-nje-vazhdimesi-me-sfidat-e-nje-modeli-te-njeanshem/#:~:text=Home->

[.Rritja%20ekonomike%20n%C3%AB%20tremujorin%20I%202025%2C%20nj%C3%AB%20vazhdim%C3%ABsi%20me,e%20nj%C3%AB%20modeli%20t%C3%AB%20nj%C3%ABansh%C3%ABm&text=Sipas%20t%C3%AB%20dh%C3%ABnave%20nga%20INSTAT,me%20nj%C3%AB%20ngadal%C3%ABsim%20t%C3%AB%20duksh%C3%ABm](https://altax.al/rritja-ekonomike-ne-tremujorin-i-2025-nje-vazhdimesi-me-sfidat-e-nje-modeli-te-njeanshem/#:~:text=Home-.Rritja%20ekonomike%20n%C3%AB%20tremujorin%20I%202025%2C%20nj%C3%AB%20vazhdim%C3%ABsi%20me,e%20nj%C3%AB%20modeli%20t%C3%AB%20nj%C3%ABansh%C3%ABm&text=Sipas%20t%C3%AB%20dh%C3%ABnave%20nga%20INSTAT,me%20nj%C3%AB%20ngadal%C3%ABsim%20t%C3%AB%20duksh%C3%ABm)

<https://www.instat.gov.al/>

<https://altax.al/product/rritja-ekonomike-ne-2024-ne-shqiperi/>

<https://abcnews.al/rama-keshillon-sipermarresin-merr-punetore-te-huaj-nga-bangladeshi-nuk-merren-as-me-thashetheme/>

<https://kunder.al/2025/07/28/reportazhi-il-fatto-quotidiano-per-ndertimet-ne-tirane-kulla-dhe-cmime-te-larta-zhvillimi-vertikal-qe-rama-po-mbikeqyr/>

Country assessment Albania – Transition-Report-2024-25-Albania

INSTAT annual report 2024

INSTAT quarterly report 2025

Illicit-Financial-Flows-in-Albania-Kosovo-and-North-Macedonia-Key-drivers-and-current-trends

https://euronews.al/shifrat-investimet-e-huaja-po-perqendrohen-ne-blerjen-e-pronave-ne-shqiperi/?fbclid=IwQ0xDSwL7COJbGNrAvsIwmV4dG4DYWVtAjExAAEezEafotq6coDRymmka2WXkRkerJqdhv_qEpdkQd9qF07pMDrwTupbVBrcPXQ_aem_XUgxj36N-0VrM6taQ3mNWQ

<https://top-channel.tv/2023/05/25/me-shume-vdekje-se-sa-lindje-instat-popullsia-e-shqiperise-u-zvogelua/>

<https://www.telegraph.co.uk/world-news/2025/08/18/the-rapid-downfall-of-albanias-most-feared-drug-gang/>

<https://albania.unfpa.org/sq/news/%E2%80%9Cshpopullimi%E2%80%9D-faktor%C3%ABt-e-tkurjes-s%C3%AB-popullsis%C3%AB-shqiptare-dy-arsyet-kryesore>

<https://tvklan.al/vdekjet-tejkalojne-lindjet-per-vitin-2021>

<https://monitor.al/renie-drastike-e-lindjeve-mbi-35-ne-shkoder-korce-dhe-diber-ne-kater-vitet-e-fundit/>

<https://monitor.al/thellohet-renia-e-lindjeve-6-mujori-6-5-me-pak-shtesa-natyrore-drejt-zeros/>

<https://gijotina.com/raporti-i-okb-shqiperia-e-para-ne-bote-per-renien-e-lindjeve/>

<https://monitor.al/euro-prek-mimum-te-ri-me-afer-se-kurre-prane-kufirit-te-97-lekeve/>

<https://www.syri.net/politike/665066/bankat-financuan-vetem-22-xama-ja-si-pastrohen-parate-ne-ndertim/>

<https://www.transparency.org/en/publications/deconstructing-state-capture-in-albania-an-examination-of-grand-corruption-cases-and-tailor-made-laws-from-2008-to-2020>

<https://www.state.gov/reports/2024-country-reports-on-human-rights-practices/albania/>

<https://globalinitiative.net/analysis/how-have-albanian-networks-come-to-dominate-cocaine-trafficking-to-europe/>

<https://www.transparency.org/en/publications/deconstructing-state-capture-in-albania-an-examination-of-grand-corruption-cases-and-tailor-made-laws-from-2008-to-2020>

<https://monitor.al/nuk-ka-asnje-rikuperim-eksportet-reale-rane-me-7-4-per-janar-korrik/>

<https://albanianconservativeinstitute.org/shqiperia-ne-raportin-e-fundit-te-oecd-renie-drastike-e-klimes-se-biznesit-renie-e-produktivitetit-dhe-risk-afatgjate-per-stanjacion-dhe-krize-ekono>

<https://www.cna.al/english/ekonomi/shqiptaret-perceptojne-pabarazi-ekonomike-shume-me-te-larte-se-ne-tregue->

[i428585#:~:text=From%20the%20perspective%20of%20citizens,of%20respondents%20share%20this%20belief.](https://www.cna.al/english/ekonomi/shqiptaret-perceptojne-pabarazi-ekonomike-shume-me-te-larte-se-ne-tregue-i428585#:~:text=From%20the%20perspective%20of%20citizens,of%20respondents%20share%20this%20belief.)

<https://albanianconservativeinstitute.org/rritja-e-pagave-fuqia-blerese-dhe-standardi-i-jetes-ne-shqiperi-2005-2024-nje-analize-e-thjeshte-krahasimore>

<https://albanianconservativeinstitute.org/albania-at-a-crossroads-from-dirty-money-dependency-to-sustainable-growth-through-innovation>